

Sarvimäki, A. & Heimonen, S. & Mäki-Petäjä-Leinonen, A. 2010. Vanhuus ja haavoittuvuus. Helsinki: Edita

Haavoittuvuusnäkökulma on vanhenemisen teorioita ja vanhustyötä täydentävä ja käsitteellinen tapa lähestyä ikääntymistä niin yksilön kuin yhteiskunnan palvelujärjestelmän ja kulttuurin kannalta. Haavoittuvuus kuuluu elämän perusluonteeseen ja tarkoittaa, että ihminen on hauras, suojaton, puolustuskyvytön ja helposti vahingoittuva, mutta myös avoin, herkkä, vastaanottava ja myötäelämiseen kykenevä. Kirjan tavoitteena on antaa välineitä haavoittuneiden vanhusten kohtaamiseen ja heidän elämänlaatunsa tukemiseen eri toimintaympäristöissä. Teos tarkastelee myös auttamistyöntekijän omaa haavoittuvuutta ja itsetuntemuksen lisäämistä.

Haavoittuvuusnäkökulma tunnustaa voimavarojen heikentymisen ikääntymisen myötä, mutta painottaa samalla sellaisen kuntouttavan työtteen merkitystä, joka osallistaa ja voimaannuttaa vanhusta, omaisia ja ammattihenkilöitä.

Elämme ikääntyvien yhteiskunnassa, jossa 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa koko ajan. Mitä vanhemmaksi ihmiset elävät sen todennäköisemmin he tarvitsevat palveluja selviytyäkseen. Vanhuudessa ihmisellä on mahdollisuus eheytyä, ihmissuhteet saattavat vahvistua ja tuoda mukanaan välittämistä ja läheisten tukea. Vanhuuteen liittyy myös väistämättä monia haavoittavia elämänmuutoksia. Toimintakyvyn heikkeneminen, muistisairaudet, masennus, yksinäisyys, köyhyys, lääke- ja päihdeongelma, oman elämän rajallisuus, läheisten ihmisten kuolema ja elämän murheellisuus mm. lisäävät haavoittuvuutta. Haavoittuvuuden ymmärtäminen ja työstäminen moniulotteisena samalla riskinä ja voimavarana niin asiakkaan kuin auttamistyötä tekevän ominaisuutena on eräs ihmisyyden kehitystehtävä.

Auttamistyötä tekevän kyky kohdata vanhuksen ja oma haavoittuvuutensa kertoo eettisestä herkkyydestä ja kosketuksesta ihmisyyteen. Haavoittuvuuden ymmärtäminen ja siihen suostuminen on voimavara, joka mahdollistaa vanhuksen ja omaisten tukemisen vaikeimmissakin tilanteissa. Vain vahva ihminen uskaltaa koskettua toisen tilanteesta ja tunteista – vain rohkea uskaltaa olla haavoittuva. Toimivassa ja oppivassa työyhteisössä haavoittuvuus hyväksytään ja sen käsittelyyn käytetään aikaa. Ymmärrys osapuolien haavoittuvuudesta lisää hoidon ja kuntoutuksen osaamista ja laatua.

Kirja on kattava katsaus vanhuspalveluiden nykytilaan, vanhenemiseen ja hoidon eettisyyteen, haavoittuvan vanhuksen juridiseen asemaan ja suojelemiseen. Teoksessa tarkastellaan erityisen haavoittuvia vanhusryhmiä eli muistisairaita, masentuneita ja liikkumiskyvyltään heikentyneitä ja annetaan välineitä kohtaamis- ja auttamistilanteisiin.

Teos on ensisijaisesti tarkoitettu osaamisen kehittämisen välineeksi vanhustyön ammattilaisille, sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoille, mutta tarjoaa muillekin tärkeitä keskusteluteemoja.

Mitä haavoittuvuus tarkoittaa päihdetyössä? Mitä haavoittuvuuden ulottuvuuksia tunnistamme moniongelmaisen asiakkaan kohdalla, työntekijänä, yhteiskunnassa ja palvelujärjestelmässä?

Teos on selkeä, mutta ei tarjoa valmiita ratkaisuja, lukija joutuu pohtimaan, kysymään ja kyseenalaistamaan myös omaa ajattelua ja toimintaansa voidakseen tehdä johtopäätöksiä. Lukujen yhteenvedot auttavat löytämään olennaisen.

© Sisko Salo-Chydenius, TtM, kehittämiskoordinaattori, A-klinikkasäätiö